

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Vera sententia statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

Ad illud quod dicitur in contrarium, in primo respondetur potest falsum esse principium illud Adversariorum, quod scilicet omnis suppositio antecedens tollat libertatem. Nec unquam accidit Anselmus, sed solum quod necessitas antecedens, sive suppositio quæ oritur à causis naturalibus, & necessariis, qualis est ortus Solis (quo exemplo ipsemet Anselmus utitur) tollit libertatem.

Addo quod si hoc principium esset verum, tolleretur libertas in sententia Adversariorum, illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, esse causam rerum, ac proinde actuum nostrorum liberorum, & consequenter aliquam suppositionem illos antecedentem; omnis enim causa debet esse prior suo effectui, prioritate saltem naturæ & causalitatis: Ergo si verum sit, quod omnis suppositio antecedens tollat libertatem, manifestum est, ex sententia Adversariorum, sequi excidium, ac destructionem libertatis.

Respondetur secundò, Quod licet suppositio antecedens, quæ non oritur à primo libero, & quæ non descendit à primo principio, & à prima veluti radice libertatis, eam tollat & destruat; secus tamen si descendat à primo libero, & à prima libertatis radice procedat: scientia autem visionis, cum supponat decretum, quod est prima radix, & primum principium libertatis creatæ, & participatæ; & quod attingit non solum substantiam, sed etiam modum libertatis & contingentiam in nostris operationibus, est aliqua suppositio descendens à primo libero, & procedens à prima libertatis radice; ac proinde non tollens, sed causans libertatem & contingentiam in rebus. Sed de hoc fusè in Tractatu de prædestinatione.

Obijciens quartò: Eà scientiâ Deus producit creaturas, quæ constituitur in actu primo agens, cum eadem virtus quæ actum primum ponit, debeat in secundo prodire: Atqui scientiâ simplicis intelligentiæ Deus habet actum primum, seu potentiam à creaturas producendas: Ergo ab illa, non à scientia visionis, debet prodire operatio, quæ creaturæ fiunt.

Respondetur negando Majorem, quia scientia quæ est causa rerum in actu secundo, debet esse libera, scientia verò quæ illas continet in actu primo, & quæ Deus constituitur in actu primo agens, necessaria est: si verò illi addatur decretum, per quod fiat libera, à scientia simplicis intelligentiæ, transit in scientiam visionis, seu approbationis & beneplaciti.

Addo quod, si hoc argumentum aliquid valeret, probaret productionem creaturarum ascribendam esse potius voluntati Dei necessitati, quam libertati, cum voluntas Dei ut necessitas, habeat primum actum, seu potentiam produciendi creaturas, juxta Vazquem, & alios Recentiores qui existimant potentiam executivam in Deo, non esse intellectum, sed voluntatem. De quo infra.

Obijciens ultimò: Si scientia Dei libera, quæ visionis appellatur, esset causa rerum, esset etiam causa peccatorum, cum ad illa etiam se extendat, & eaclare & intuitivè cognoscat: Sed hoc est impium, & blasphemum: Ergo scientia visionis non est causa rerum.

Respondetur negando sequelam, ut enim supra conclus. 4. ostendimus, scientia Dei libera, non est causa rerum, quatenus formaliter visionis

Tom. I.

est, sed solum quatenus est approbationis: Deus autem non cognoscit peccata per scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed solum quatenus est visionis: quia illa nullum supponunt decretum positivum in Deo, quod velit, & approbet illorum existentiam, vel futuritionem, sed permissivum tantum, quod vult permittere eorum malitiam, & deformitatem; & sic scientia visionis, quamvis sit causa rerum, non tamen est causa peccatorum, ut patet ex dictis in ultima probatione quartæ conclusionis.

ARTICVLVS III.

An ideo res sint futurae, quia sciuntur à Deo, vel ideo ab illo sciuntur, quia futurae sunt?

Resolutio hujus difficultatis pendet ex dictis articulis præcedentibus, & ideo breviter ab illa nos expediemus conclusione sequenti.

§. I.

Vera sententia statuitur.

Dico igitur hanc propositionem, *Ideo res sunt futurae, quia sciuntur à Deo*, esse veram in sensu causali; & istam falsam: *Ideo res ut futurae cognoscuntur à Deo, quia futurae sunt*; ly quia dicente rationem in essendo, & causam formalem, aut virtualem. Ita communiter nostri Thomistæ, quibus ex Patribus Societatis novissimè se adjunxit Claudius Typhanius in libro de Ordine, deque priori & posteriori cap. 34.

Probatum primò ex Sanctis Patribus supra relatis, præsertim ex Augustino 15. de Trinitate cap. 13, dicente: *Vniuersas creaturas suas spirituales aut corporales, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt, quia novit. Non enim nescit quæ fuerat creaturus: quia ergo scivit creavit, non quia creavit scivit.* Ubi S. Augustinus apertè loquitur de scientia libera, & nullo modo de scientia simplicis intelligentiæ; loquitur enim de scientia, quæ Deus scit & cognoscit futura ut futura, & de ista ait, ideo res creatas esse futuras, vel existentes, & non è contrà: At scientiâ simplicis intelligentiæ, Deus non scit futura, neque existentia, sed solum possibilia, de quibus falsum est dicere ipsa existere, quia sciuntur à Deo; scientia enim illa non causat omnia quæ cognoscit, aliàs causaret omnia possibilia: Ergo de illa & de ejus objecto non potest dici esse futurum, quia scitur à Deo; sed solum de scientia libera, quæ visionis appellatur. Unde Gregorius Magnus articulo præcedenti citatus: *Quæ sunt, non ab æternitate ejus videntur, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur.*

Non est prætermittenda insignis D. Leonis Papæ autoritas, quæ apertè favet nostræ sententiæ. Ille enim serm. 16. de Passione cap. 2. sic habet: *Cum ergo omnia quæ in Christum Iudaica admisit impietas, tantò ante prædicta sint, ut non tam de futuris quàm de presentibus prophetis sit sermo contextus: quid aliud nobis, quàm sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo referatur, apud quem & discernenda jam adjudicata, & futura jam facta sunt? Cum enim & qualitas actionum nostrarum, & effectus omnium voluntatum scientia divina præveniat, quantò magis Deo nota sunt opera sua. Et rectè placuit quasi facta recoli, quæ non poterant omnino non fieri.* Ubi S. Leo apertè loquitur.

E e

tè loquitur de scientia Dei libera, & in decreto A fundata, cum illius tantum prophetia participatio sit; docetq; talem scientiam prævenire omnes nostras actiones & volitiones: Ergo actus liberi nostræ voluntatis ante illam non præintelligatur futuri: subindeq; non ideo Deus illos præicit, quia futuri sunt; sed potius ideo futuri sunt, quia per talem scientiā à Deo præsciuntur.

63 Probatur secundò conclusio ex D. Thoma hic art. 8. in resp. ad 1. & qu. 2. de veritate art. 14. ad 1. ubi explicans verba Origenis dicentis, *Quia futurum est aliquid, ideo scitur à Deo antequam fiat.* Addit; *Hoc esse intelligendum secundum causam consequentiam, non secundum causam essendi.* Id est in sensu tantum illativo, non causali.

Nostram etiam conclusionem expressè docet B M. g. l. sententiarum in 1. dist. 8. his verbis: *Neque res futura causa sunt Dei præscientie, licet enim non essent future, nisi præscirentur à Deo; non tamen ideo præsciuntur à Deo, quia future sunt: si enim hoc esset, tunc ejus quod æternum est, aliquid existeret causa, ab eo æternum, ab eo diversum, & ex creaturis penderet scientia Creatoris, & creatum esset in creati causa.* Quibus verbis, non solum auctoritate suā conclusionem nostram confirmat; sed etiam rationem fundamentalem insinuat, quā communiter utuntur Thomistæ ad illam demonstrandam, & quæ potest sub hac forma propogi. Si ideo Deus præsciret res futuras, quia future sunt, & non è contra; ideo essent future;

quia præsciuntur à Deo, scientia Dei mensuraretur à rebus creatis, & ab illis dependeret; quantum ad aliquam perfectionem realem, & sibi intrinsicam; nimirum quantum ad certitudinem, & veritatem: Sed hoc repugnat perfectioni divinæ scientiæ, quæ cum sit ipsamet Dei substantia, non potest causari, vel dependere à rebus creatis, ut expressè docet D. Thomas hic art. 8. ad 3. dicens: *Sicut scibilia naturalia sunt priora quàm scientia nostra, & mensura ejus: ita scientia Dei, est prior quàm res naturales, & mensura ipsarum.* Et infra quæst. 16. art. 1. ponit hoc discrimen inter intellectum divinum, & nostrum; quòd noster pendet à rebus, non verò divinus, à quo res potius pendet, & dicuntur veræ, quia ei adequantur. Item 1. 2. quæst. 93. art. 1. ad 3. hæc scribit: *Ratio intellectus divini aliter se habet ad res, quàm ratio humani intellectus; intellectus enim humanus est mensuratus à rebus, ut scilicet conceptus hominis non sit verus propter seipsum, sed ducitur verus, ex eo quòd consonat rebus; ex hoc enim quòd res est vel non est, opinio vera vel falsa est: intellectus verò divinus est mensura rerum, quia unaquæque res in tantum habet de veritate, in quantum imitatur intellectum divinum, ut dictum est 1. parte, quæst. scilicet 16. art. 1. Quò nihil clarius & expressius dici potest in favorem nostræ sententiæ.* Cui etiam consonat illud quod dicit Boëtius 5. de consolatione, prosa ultimâ nempe, *Deum præscientiam suam, non à rebus creatis, sed à propria simplicitate sortitum esse.* Sequela autem Majoris est evidens: Illa enim cognitio dependet ab objecto, & ab illo mensuratur, quantum ad veritatem & certitudinem, quæ illud non facit, sed supponit: Atqui si ideo Deus cognoscat & sciat res futuras, quia future sunt, & non è contra; divina scientia, non facit in rebus futurationem, nec præinde veritatem & certitudinem, sed illam supponit: Ergo quantum ad utramque perfectionem ab illis mensuratur & dependet.

Confirmatur primò: Illud quod habet suam perfectionem per adæquationem ad alterum, se habet ad illud ut mensuratum ad mensuram; etenim mensura est illud cui res debet adæquari, ut sortiatur perfectionē sibi debitam: At cognitio, quæ non facit, sed supponit suum objectum, habet perfectionem sibi debitam, veritatem scilicet & certitudinem, per adæquationem, & conformitatem cum illo; ideo enim est vera & certa, quia illi adæquatur, & non è contra: Ergo pendet ab objecto, quantum ad veritatem, & certitudinem, & ab illo mensuratur.

Confirmatur secundò: Cum Adversarij asserunt, ideo Deum præscire res futuras, quia future sunt: vel usurpant particulas illas *ideo, & quia*, in sensu purè illativo, vel in sensu causali: Si primum, nobiscum sentiunt; non negamus enim talem propositionem esse veram in sensu illativo, & prout dicit solam rationem inferendi, sed tantum in sensu causali, & quatenus importat causam essendi, ut docet D. Thomas locis suprà relatis. Si autem secundum dicant (ut necesse est) dicendum est, juxta illorum principia manifestum est, scientiā Dei pendere à rebus creatis in aliquo genere causæ; alioquin talis propositio non posset esse vera in sensu causali, sed tantum illativo: sicut quia rationalitas in nullo genere causæ à risibilitate pendet, hæc propositio, *ideo homo est rationalis, quia est risibilis*, non est vera in sensu causali, sed tantum illativo.

Confirmatur tertio: In æternis ratio prioris & posterioris solum petitur ex dependentia unius ab altero, unde cum præscientia Dei, & futuriō rerum, sint ab æterno: si divina præscientia sit posterior futuriōne rerum, & illam præsupponat, debet aliquo modo, & in aliquo genere causæ pendere à rebus futuris.

Respondent Adversarij, illas particulas, *ideo, & quia*, non sumi in sensu purè illativo, sed etiam causali; easque denotare quidem modum quandam causalitatis in rebus futuris, respectu divinæ præscientiæ; sed hanc causalitatem non esse effectivam, vel causā physicè influentis in effectum; sed tantum objectivam, & causā objectivè movens, vel terminantis divinam cognitionem. Unde dicunt, scientiam Dei liberam pendere à rebus futuris, tanquam ab objectis, non verò tanquam à causis physicè influentibus.

Sed contra primò: Offendimus ex D. Thoma, scientiam Dei non pendere à rebus, etiam tanquam ab objectis, nec ab illis mensurari, quantum ad veritatem & certitudinem; sed potius esse causam, regulam, ac mensuram totius veritatis & certitudinis quæ est in illis, easque ideo esse veras, quia ei adæquantur: Ergo hæc responsio manifestè contradicit doctrinæ Divi Thomæ.

Secundò, Si scientia divina penderet à rebus creatis tanquam ab objectis, & in illis supponeret, & non faceret certitudinem & veritatem, non esset quantum ad hoc perfectior scientia Angelorum; cum enim illi non accipiant species à rebus, sed habeant à Deo infusas, illorum scientia non pendet à rebus creatis in genere causæ efficientis, & physicè influentis in intellectum eorum, sicut scientia nostra, quæ accipit species à rebus, sed in genere tantum causæ materialis & objectivæ: Ergo si hoc secundo modo divina scientia penderet, & causetur à rebus, non erit perfectior, nec magis independens ab illis, quàm scientia Angelorum.

Tertio

Tertio, Scientia Dei non est minus perfecta, nec minus independens à rebus creatis, quam e-
jus amor: Sed divinus amor non pendet, nec cau-
satur à bonitate & perfectione quæ sit in rebus, nec
illam supponit, sed potius efficit, ut docet D.
Thomas in 1^a quæst. 10. art. 2. ubi dicit, *Amor
Dei est infundens & creans bonitatem in rebus*: Er-
go similiter Scientia Dei non pendet à certitudine &
veritate quæ sit in rebus, nec illam supponit,
sed potius efficit, nec ideo verum est eam præsci-
rere futuras, quia futuræ sunt; sed potius ideo
illæ futuræ sunt, quia ab ea sciuntur, & cognos-
cuntur.

Quarto, Cum res creatæ non sint objectum
formale & primarium divinæ scientiæ, sed ma-
teriale tantum & secundarium, illa non potest
ab eis dependere, & mensurari, quantum ad ve-
ritatem, & certitudinem: veritas enim, & cer-
tudo scientiæ, petitur solum ex objecto formali
& specifico, non autem ex materiali & secun-
dario.

Potest etiam probari conclusio ex dictis articu-
lo præcedenti: Scientia visionis, quatenus est libe-
ra, & approbationis, est causa futuritionis rerum:
Ergo hæc propositio, *Ideo res sunt futurae, quia sci-
untur à Deo*, est vera, non solum in sensu illativo,
sed etiam causali. Consequentia patet, nam
quia rationalitas v.g. est causa rationalitatis, hæc
propositio, *Homo est sensibilis, quia rationalis*, est
vera non solum in sensu illativo, sed etiam in sensu
causali: Ergo si Scientia visionis in Deo sit causa re-
rum, hæc propositio, *Ideo res sunt futurae, quia sci-
untur à Deo*, erit vera in sensu causali, & non tantum
in sensu illativo.

§. II.

Exponuntur aliqua testimonia Sanctorum Patrum,
quæ videntur adversari nostræ sententiæ.

Contra nostram sententiam, multa congerunt
& accumulunt, Suarez, Ruus, & alii Recen-
tiores Sanctorum Patrum testimonia, quibus do-
cere videntur, non ideo res esse futuras, quia præ-
sciuntur à Deo; sed potius ideo illæ à Deo præsci-
ri, quia futuræ sunt: ita enim loquitur Origenes in
caput 8. Epistolæ ad Romanos. Item Justinus
Martyr in libro quæstionum, quæst. 8. Non est,
inquit, *prænotio causæ ejus quod futurum erat, sed
quod futurum erat, causa est prænotionis*. Idem sen-
tit Hieronymus Dialogo 3. adversus Pelagianos. ubi
dicit: Non ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futu-
rum noverat; sed præscivit Deus quod ille erat propria
voluntate facturus. Idem dicit Cyrillus Alexan-
drinus libro 9. in Joan. cap. 10. ubi hoc explicat exem-
plo medici, qui non est causa morbi quem agrotus
interim perantia suâ sibi asciscit. Similia docent Va-
lentinus, Chrysostomus, & alii.

Ad hæc & similia loca, in primis respondeo il-
los Auctores, nimis zelò ductos impugnandi
Thomistam, plura proferre testimonia, quæ non
minus contra eorum doctrinam pugnant, quam
contra Thomistarum sententiam: illi enim do-
cent scientiam simplicis intelligentiæ, adjuncto
beneplacito divinæ voluntatis, esse causam re-
rum, ac proinde renerunt concedere, istam pro-
positionem in sensu causali esse veram: *Ideo res
sunt futurae, quia præsciuntur à Deo per scientiam
simplicis intelligentiæ*; & tamen SS. Patres ab il-
lis relati; absolute dicunt, præscientiam Dei
non esse causam futuritionis rerum, nec ideo res

Tom. I.

esse futuras, quia præsciuntur à Deo; sed ideo ab
illo præsci, quia futuræ sunt. Quod si illi conten-
dant, Sanctos Patres in his locis, non loqui de sci-
entia simplicis intelligentiæ, sed tantum de sci-
entia visionis: cur etiam nobis non licebit similem
expositionem adhibere, & uti eadem licentiâ ipsos
interpretandi; ac similiter dicere, eos non lo-
qui de scientia visionis, sed de scientia simplicis in-
telligentiæ? Et hæc nostra interpretatio magis
erit consona illorum menti, & intentioni, quam
expositio Adversariorum: cum enim Sancti Pa-
tres in his locis disputent contra Manichæos, &
intendant demonstrare contra illos, divinam præ-
scientiam nequaquam officere libertati creatæ, nec
ullam inferre rebus necessitatem, aut coactio-
nem: quando dicant, non ideo res esse futu-
ras, quia à Deo sciuntur; hoc potius debet in-
telligi, de scientia naturali, & necessaria, qua-
lis est scientia simplicis intelligentiæ; quam de sci-
entia libera, qualis est ea quæ visionis nuncupa-
tur: quia majus videtur esse periculum, quod ex
scientia necessaria sequatur destructio libertatis,
quam ex scientia libera, quæ libertatem potius fa-
vere & conservare, quam ledere, aut violare vi-
detur.

Secundo respondeo, Sanctos Patres in his locis
manifeste loqui de peccatis, de quibus verissimum
est dicere, illa non esse futura, quia sciuntur & co-
gnoscuntur à Deo per scientiam visionis: cum enim
illa non sit causa rerum, quatenus formaliter visio-
nis est, sed solum quatenus est practica, & appro-
bationis; & peccata non cognoscuntur à Deo per
scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed
solum quatenus est visionis; verissimum est, peccata
non esse futura, quia à Deo cognoscuntur per scien-
tiam visionis.

Tertio dici potest, quod si interdum Sancti Pa-
tres non loquantur de peccatis, sed de actibus bo-
nis, vel indifferentibus, solum intendunt divinam
præscientiam non esse causam totalem & adæqua-
tam illorum, ita quod ejus causalitas impediatur vel
excludatur liberam determinationem, & coopera-
tionem nostræ voluntatis, tanquam secundi li-
beri, & secundi determinantis, eique inferatur ali-
quam violentiam vel coactionem. Quæ respon-
sio & interpretatio sumitur ex D. Thoma quæst. 2.
sic veritate art. 14. ad 1. ubi sic habet. *Dicendum
est, quod intentio Origenis est dicere, quod scientia Dei
non est causa quæ inducit necessitatem in seculo, ut ex hoc
cogatur aliquid evenire, quia Deus illud scit*. Et in
hoc sensu dixit Anselmus in libro de concordia: Si
præscientia Dei traheret voluntatem nostram ad id
quod præscit, Deus futura libera non præsciret, sed
fingeret.

Denique responderi potest cum eodem Sancto
Doctori hic articulo 8. ad 1. quando Sancti Pa-
tres affirmant, non ideo res esse futuras, quia
sciuntur à Deo, eos locutos esse de scientia & co-
gnitione divina, attendentes rationem scientiæ,
cui ut si non competit ratio causalitatis; alioquin
scientia quam habet malorum, esset eorum cau-
sa; sed solum quatenus habet voluntatem ad ju-
vandum, si quatenus est applicata per decretum;
cumque dicant Deum præscire aliqua, quia sunt
futura, id intelligendum est secundum rationem
consequentiam, non secundum rationem essendi.
Id est in sensu illativo, non causali: si enim ali-
qua sunt futura, sequitur quod Deus ea præscie-
rit, non tamen res futurae sunt causa cur Deus
sciat. Unde mirari licet Adversariorum consi-
lium litigandi de mente D. Thomæ adeo comper-

Ec 2

ra: cum